

PRIKAZ RAZLOGOV ZA POPLAVE DRAVE JESENI 2012

Peter Frantar, Florjana Ulaga, Marjan Jarnjak, Irena Rejec-Brancelj*

Povzetek

Prikazujemo možnost uporabe zgodovinskih kartografskih virov pri analizah poseljevanja poplavnega območja na primeru Drave v okolici Dogoš in Dupleka in na primeru poplav jeseni 2012 podajamo možnost uporabe internetnih videoposnetkov, s pomočjo katerih smo izdelali linijo obsega poplave. S primerjavo zgodovinskih kart predstavljamo raba tal v različnih zgodovinskih obdobjih s pogledom na samo poseljevanje in uporabo poplavne ravnice, primerjave in analiza pa je lahko tudi v pomoč pri prostorskem načrtovanju.

Gljučne besede: zgodovinske karte, raba tal, poplave, poselitev, načrtovanje rabe prostora

PRESENTATION OF THE CAUSES THAT RESULTED IN THE AUTUMN 2012 FLOODING OF THE RIVER DRAVA

Abstract

The article deals with the possibility of using historical cartographic sources when studying the facts that areas exposed to flooding were populated, which was the case of the Drava valley around Dogoš and Duplek. Describing the autumn 2012 flooding, the possibility of using internet video snaps is presented; they helped determine the extent of the flooding. Using historical maps made the analysis of ground exploitation throughout history possible; it was studied with regard to populating and the use of the flood plain. The comparison and the analysis can be used in spatial planning.

Key words: historical maps, ground exploitation, flooding, populating, spatial planning

Uvod

Poznavanje hidrogeografskih značilnosti pokrajine je osnova za načrtovanje rabe prostora z upoštevanjem varovanja pred poplavami. Omočja, da dovolj natančno določimo vodni in obvodni prostor, in tako pomaga pri njegovi optimalni rabi. Preventiva namreč predstavlja mnogo manjše tveganje in po ocenah zahteva le 3 % sredstev kot jih sicer porabimo za poplavno obnovo.

Dolgoročno uspešna je sonaravna preventiva, ki ne predvideva le velikih gradbenih posegov, ampak predvsem pusti vodi njen prostor. Voda ne pomeni samo omejitve temveč tudi priložnosti. V primeru poplav je treba

* Dr. Peter Frantar, mag. Florjana Ulaga, Marjan Jarnjak, dr. Irena Rejec-Brancelj delujejo v Agenciji Republike Slovenije za okolje.

p.frantar@gmail.com
jana.ulaga@gmail.com
mojcarobic@yahoo.com
mjarnjak@gmail.com
irbrancelj@gmail.com

na poplavnih ravninah načrtovati naravnogeografskim danostim prilagojene dejavnosti, kar pomeni, da morajo tudi ekonomsko prenesti posledice občasnih poplav. Na poplavnih ravninah mora biti prostor tudi za vodo, saj z razlivanjem vode na tem območju ublažimo poplavne učinke na dolvodnih območjih.

Primer poplave na Dravi

Na primeru poplav Drave pri Dogošah in Dupleku smo s prikazi rabe tal skozi čas prikazali posledice neupoštevanja hidrogeografskih značilnosti pokrajine. Na primerih lahko vidimo, da so ledinska imena kot npr. ježa, log v preteklosti nastala z razlogom in kot odraz sobivanja prebivalcev z vodo, njenimi lastnostmi in zakonitostmi.

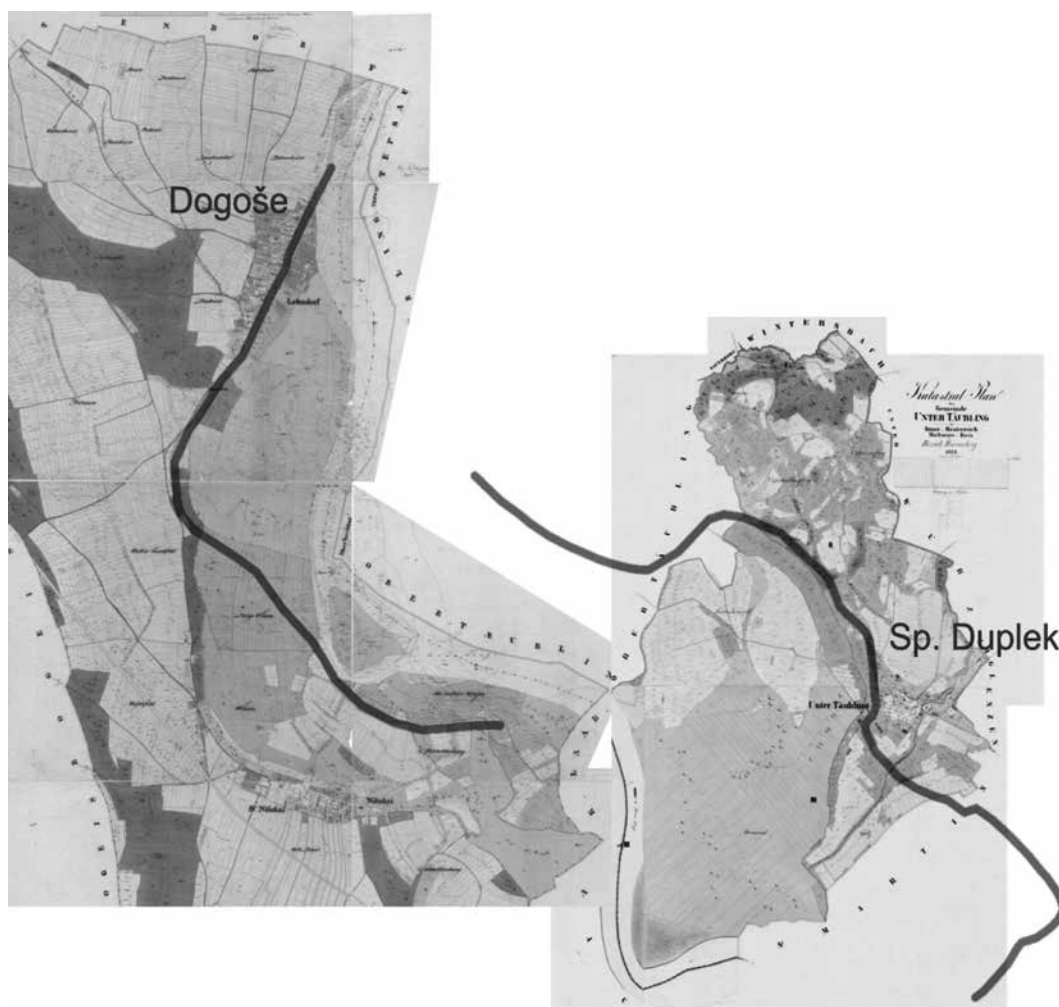
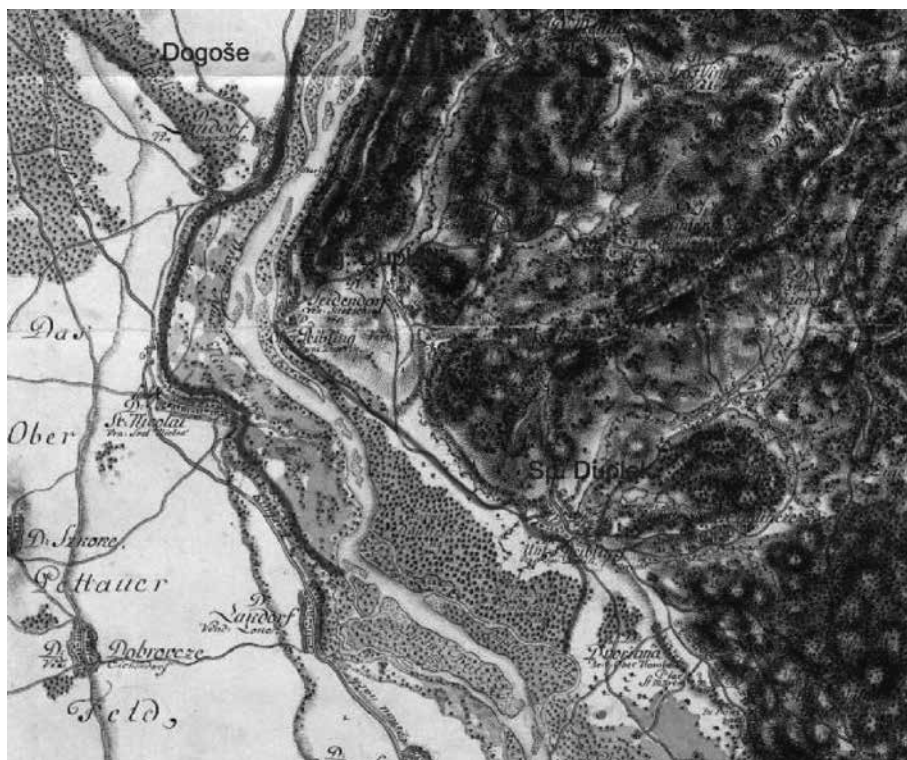
V novejšem času se pogosto zdi, da smo pozabili na vodo in na njene naravne procese. Kljub že v 80. letih na Geografskem inštitutu Antona Melika izdelani karti poplavnih linij se, kot vidimo iz novejših posnetkov, znanja in vedenje izkazanega ob izdelovanju kart ni upoštevalo.

Poplavna linija jesenske poplave leta 2012 je bila narejena na osnovi posnetka poplave in njenih posledic na videoposnetku slovenske vojske (youtu.be/tUqqHrAF1iE) in je le približna linija najvišje vode. Zaradi različnih projekcij je linija na vseh zgodovinskih kartah prikazana približno na meji visoke vode iz leta 2012. Na kartah je označena z modro linijo.

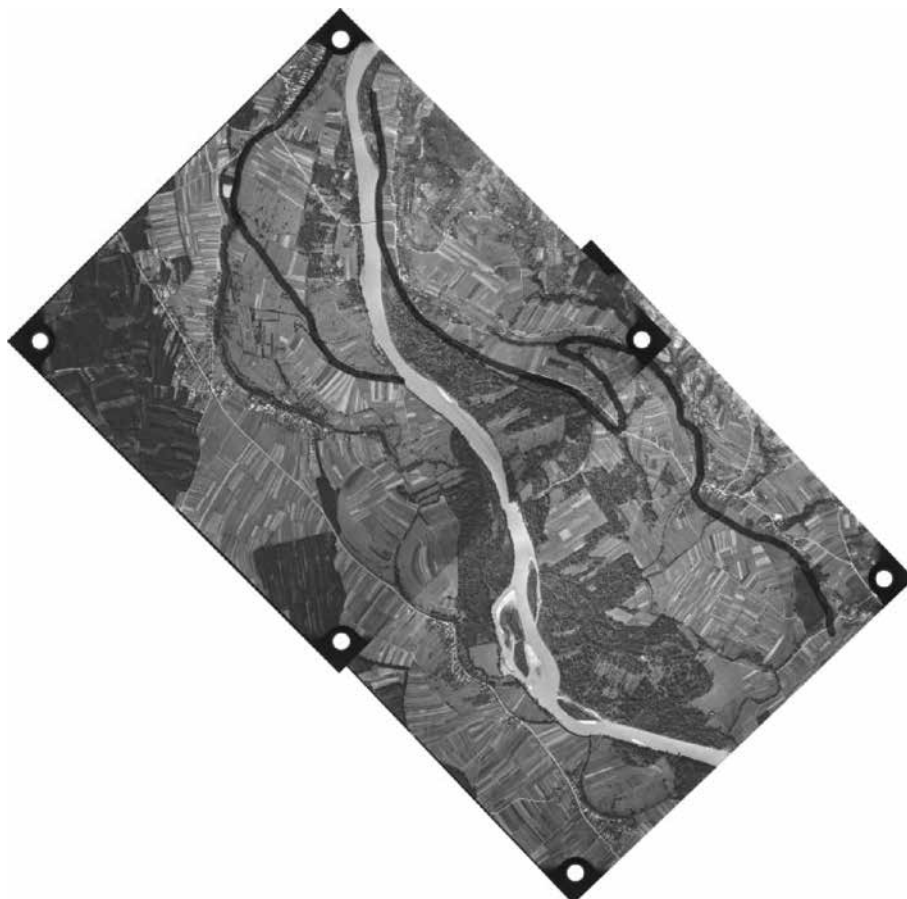
Slika 1: Karta poplavnih linij, pri katerih je sodeloval tudi GIAM v 80. letih (vir: Opozorilna karta poplav, MOP ARSO)

Slika 2: Poselitev in razmere ob Dravi okrog leta 1770 kot jih prikazuje Avstrijski vojaški zemljevid. Naselja se nahajajo nad ježo, poplavna ravnica je namenjena reki, kar izražata tudi ledinski imeni log (pri Dupleku) in jezero (pri Dogošah).

Slika 3: Sestavljena karta Franciscevskega katastra kaže na razmere okrog leta 1850. Poselitev je še vedno ohranjena nad ježo, poplavno ravnico delno že zaraščajo travniki, na obrobju pa se že pojavijo vrtovi. Poudariti velja še enkrat, da so naselja zunaj območja poplavne linije 2012.

Slika 4: Letalski posnetek Geodetskega inštituta iz leta 1954 kaže na začetek poseljevanja poplavne ravnice ob naseljih Dogoše in Duplek.

Slika 5: Digitalni ortofoto posnetek iz leta 2010 kaže na razširitev poselitve in območja gospodarskih in komunalnih dejavnosti na širše območje poplavne ravnice Drave.

Slika 6: Prostorski načrt občine Maribor na območju Dogoš. Stavbna zemljišča (na sliki levo so obarvana sivo in svetlo rumeno) segajo vse do vodotoka. Modro je linija poplave 2012. Vir: Prostorski plan Mestne občine Maribor, podlaga: Google Earth.

Sklepne misli

Poplave so ene izmed prevladujočih naravnogeografskih preoblikovalcev pokrajine v ravninsko-nižinskih predelih in neposredno vplivajo na namembnost prostora in rabo tal.

Zgodovinski kartografski viri dajejo možnost, da z relativno enostavnim pregledom z precejšnjo verjetnostjo lahko ocenimo, kje so v preteklosti bila poplavna območja in to upoštevamo tudi pri načrtovanju rabe prostora. Dejavnosti človeka se morajo namreč zlasti na površinah z intenzivnimi naravnimi procesi, med katere sodijo tudi poplave, prilagajati omejitvam pokrajine na način, ki ne ogroža regije, niti sosednjih območij in hkrati dopušča prosto delovanje naravnih procesov in njihovih učinkov. Le tovrstno delovanje in poseganje v prostor je v perspektivi tudi z družbenega vidika sprejemljivo.

Viri in literatura

1. Digitalni ortofoto 2010, Geodetska uprava RS
2. Franciscejski kataster 1823–1869. Arhiv Republike Slovenije. Medmrežje: <http://www.arhiv.gov.si/> (1. 7. 2013)
3. Frantar, P., Jarnjak, M., Ulaga, F., Rejec-Brancelj, I., Bat, M., Bricelj, M., 2013: Hidrogeografsko načrtovanje rabe prostora in sonaravni trajnostni pristop, primer: poplave Drave pri Dogošah in Dupleku jeseni 2012. Poster.
4. Letalski posnetek leta 1954. Geodetski inštitut Slovenije. Ljubljana.
5. Opozorilna karta poplav. MOP – Agencija RS za okolje.
6. Prostorski plan Mestne občine Maribor. Medmrežje: <http://213.161.20.29/map.aspx> (25. 8. 2013)
7. Rajšp, V., Grabnar, M., 1999: Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, zvezek 5, Avstrijski vojaški zemljevid 1763–1787, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Ljubljana.
8. Youtube, 2012: Posnetki poplav iz zraka. Published on Nov 7, 2012. Medmrežje: <http://youtu.be/tUqqHrAF1iE> (15. 11. 2012)